

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Energiavirastosta annettua lakia siten, että Energiavirasto hoitaisi myös energia- ja ilmastopoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Energiavirastosta säädetään Energiavirastossa annetussa laissa (870/2013). Lain 1 §:n 1 momentin mukaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvontaa ja seurantaa, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden toimivuuden, energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämistä sekä energiapolitiikan, kasvihuonekaasujen päästökaupan ja energiatehokkuuden toimeenpanotehtäviä varten on Energiavirasto. Lain 1 §:n 2—8 momentissa säädetään tarkemmin Energiaviraston tehtävistä. Energiavirasto toimii työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla.

Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain (1396/2010) ja päästökaupasta johtuvien epäsuorien kustannusten kompensoimisesta annetun lain (138/2017) mukaan Energiavirasto myöntää tukia ja hoitaa niihin liittyviä tehtäviä. Mainittujen lakien mukaiset tuet eivät ole valtionavustuslaissa (688/2011) tarkoitettuja valtionavustuksia.

Sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain (117/2011) mukaan Energiavirasto hyväksyy tarjouskilpailun perusteella tehoreservijärjestelmään voimalaitosyksiköitä ja sähkönkulutuksen joustoon kykeneviä kohteita. Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annettuun lakiin esitetyn muutoksen (HE 175/2017 vp) mukaan Energiavirasto hoitaisi tarjouskilpailuun perustuvaan preemiojärjestelmään liittyvät tehtävät.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp) mukaan liikenteen päästöjä on leikattava puolet vuoteen 2030 mennessä vuoteen 2005 verrattuna. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2018—2021 on energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi varattu 25 milj. euroa vuodessa. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös liikenteen infrastruktuurin kehittämiseen. Valtion vuoden 2018 talousarvion momentille 32.60.47 on otettu kolmevuotinen siirtomääräraha sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistämistä varten.

Liikenteen infrastruktuurin tukiohjelma olisi määräaikainen, ja sen hallinnointi soveltuisi hyvin Energiaviraston tehtäviin. Tukien myöntäminen perustuisi tarjouskilpailuun, jossa tarjoukset pisteytettäisiin. Tukien myöntämiseen liittyvä harkintavalta olisi erittäin sidottua ja rajattua. Energiavirastossa on tukijärjestelmiin ja tarjouskilpailuun liittyvää osaamista.

Liikenteen infrastruktuurin tukiohjelmaan sovellettaisiin valtionavustuslakia, joka on valtionavustuksia koskeva yleislaki. Valtionavustuslaissa säädetään sen 1 §:n 1 momentin mukaan niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtionavustuksia. Lain 4 §:n 1 kohdan mukaan valtionapuviranomaisella tarkoitetaan sitä viranomaista, jonka tehtäviin kyseistä valtionavustusta koskevat asiat lainsäädännön nojalla kuuluvat. Lain 8 §:n mukaan tarkempia säännöksiä sen soveltamisalaan kuuluvan valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Energiavirastosta annetun lain 1 §:ssä Energiaviraston tehtäväksi olisi tarpeen lisätä energia- ja ilmastopoliittisiin valtiontukiin liittyvät valtionapuviranomaisen tehtävät. Näistä tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tällöin Energiavirasto voisi hoitaa liikenteen infrastruktuurin tukiohjelmaan liittyvät tehtävät. Tarvittaessa olisi jatkossa mahdollista antaa Energiaviraston hoidettavaksi myös muita määräaikaisia energia- ja ilmastopoliittisia tukiohjelmia koskevia tehtäviä.

Innovaatorahoituskeskus Business Finland hoitaa teknologia- ja innovaatiopolitiikkaan liittyviä tehtäviä sekä tiettyjä elinkeino-, energia- ja ympäristöpoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä. Tehtävistä säädetään tarkemmin Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (146/2017) 3 §:ssä. Innovaatorahoituskeskus hoitaa muun muassa energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018—2022 annetun valtioneuvoston asetuksen (1098/2017) mukaisesti tietyt energiatukeen liittyvät tehtävät. Kyseiset tehtävät liittyvät läheisesti innovaatiopolitiikan toteuttamiseen. Tarkoitus on, että myös jatkossa Innovaatorahoituskeskus hoitaisi sellaisia energia- ja ympäristöpoliittisiin tukiin liittyviä tehtäviä, jotka liittyvät läheisesti innovaatiopolitiikkaan tai joihin liittyy harkintaa. Energiaviraston tehtäväksi soveltuisivat puolestaan etenkin sellaiset energia- ja ilmastopoliittisiin tukiin liittyvät tehtävät, joissa tuen myöntäminen perustuu tarjouskilpailuun ja tuen myöntämiseen liittyvä harkinta on varsin sidottua ja rajattua.

2 Ehdotetut muutokset

Energiavirastosta annetun lain 1 §:ään lisättäisiin uusi 8 momentti, jonka mukaan Energiavirasto hoitaisi myös energia- ja ilmastopoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä mainituista tehtävistä. Valmisteilla on valtioneuvoston asetus sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurituen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018—2021, jossa säädettäisiin valtiontuen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä sekä annettaisiin tarkempia säännöksiä Energiaviraston tukiohjelmaan liittyvistä tehtävistä.

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n nykyinen 8 ja 9 momentti siirtyisivät samalla 9 ja 10 momentiksi.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia, organisatorisia tai muita vaikutuksia. Mahdolliset vaikutukset tulisivat arvioitavaksi, kun Energiaviraston tehtäväksi säädetään valtionavustuslain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella energia- ja ilmastopoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Valmistelun aikana on kuultu Energiavirastoa.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunto liikenne- ja viestintäministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja Energiavirastolta. Valtiovarainministeriöllä ei ole huomautettavaa esitysluonnoksesta. Energiavirasto pitää ehdotettua lakimuutosta perusteltuna.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

6 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan muun muassa toimialaa, pääasiallisia tehtäviä sekä toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp).

Liikenteen infrastruktuurin tukiohjelmaan ja mahdollisista muista Energiaviraston hoidettavaksi mahdollisesti tulevista energia- ja ilmastopoliittisiin valtiontukiin liittyvistä valtionapuviranomaisen tehtävistä säädetään valtionavustuslaissa. Näistä tehtävistä ainakin osa sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä, muun muassa päätökset tuen takaisinperinnästä, maksatuksen keskeytyksestä ja maksatuksen lopettamisesta sekä tuen saajiin kohdistuvat tarkastukset (PeVL 44/2016 vp ja 50/2017 vp). Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaisille.

Lisäksi merkitystä on perustuslain 21 §:n 1 momentilla, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Tämä edellyttää, että toimivaltainen viranomainen ilmenee lain säännöksistä (PeVL 21/2009).

Ehdotettu 1 §:n uusi 8 momentti on sääntelyltään varsin yleisellä tasolla. Tästä huolimatta sääntelyn voidaan arvioida täyttävän mainittujen perustuslain 21 §:n 1 momentin ja 119 §:n 2 momentin säännösten mukaiset vähimmäisvaatimukset (PeVL 5/2008 vp ja 21/2009 vp).

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 650/2014, 692/2014 ja 389/2017, uusi 8 momentti, jolloin nykyinen 8 ja 9 momentti siirtyvät 9 ja 10 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Tehtävät

Energiavirasto hoitaa myös energia- ja ilmastopoliittisiin tukiiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä mainituista tehtävistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 12 päivänä huhtikuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen